

>> IDEER

UVERDIG: Bildet av Edvard Munch som en krumbøyd, lut figur som lambda-arkitekten har festet seg ved, er en misforstått oppfatning av Norges store maler.

Edvard Munch var en stolt mann

Jan Erik Vold
KUNST

Edvard Munch var en stolt mann, som gikk med løftet hode. Det ser vi på de fotos som fins, og slik ble han sett på av sin samtid: en vakker profil, brede lepper, fremskutt hake – som Steffen Kverneland har klart å fange ham i sin serie med tegnede Munch-bøker. Ikke bare var Edvard Munch en stilig kar, han var høy: 1,80 viser passet hans. Den spanske arkitekten Juan Herreros har festet seg ved noe helt annet i sitt konsept av Lambda-bygget, tenkt som nytt museum i Bjørvika: Et bilde han skal ha sett, av kunstneren som en krumbøyd, lut figur – Munch på eldre dager?

Dette er en misforstått oppfatning av Norges store maler, en fornedrende oppfatning – derfor må hele Lambda-konseptet avvises. Den gjengse mening er at bygget er stygt, iallfall sært og avstikkende på en prangende måte: «Munch ville snudd seg i graven», som Kåre Willoch har uttalt. På folkemunne er bygget blitt hetende «Lumbago-Munch».

At dette ble vinnerforslaget til en arkitektkonkurranse om nytt Munch-museum, kan

muligens forklares ved at ingen Munch-kyndig person satt i juryen. Den kompetanse staben på Tøyen besitter ble ikke utnyttet, i en tevling der man uttrykkelig søkte et «signalbygg» for de mange tusen kunstverk Edvard Munch har testamenterert til sin hjemby.

Å velge sjøkanten for et kunstmuseum, å bygge i vertikalen fordi tomteplassen er knapp, å overskride høydenormene for den lokale bebyggelse i havneområdet – alt dette peker på det grunnleggende dilemma ved Lambda-prosjektet: konflikten mellom design og funksjon.

Kunstmuseers primærfunksjon er å romme lokaler og magasiner for oppbevaring av kunstverker, ømfintlige for temperaturskiftninger og fuktighet. Et lavtliggende bygg er den hevdvunne løsning, der naturens innvirkning vil være mest

«Mange brikker faller på plass med nytt museumsbygg på Tøyen»

konstant og forutsigbar. Et sydvendt høybygg ved sjøkanten er dobbelt ugunstig: ved solpåvirkningen i alle byggets etasjer, som

HØYREIST: Passet til Edvard Munch viser at han var 1,80 meter høy, og slett ikke en lut figur.

dobles ved refleksene av sollyset i vannspeilet. Et permanent klimaanlegg må installeres, som vil forårsake katastrofe om det rammes av stans. Driftsutgifter fordyrer den daglige museumsdrift.

Når det i debatten hevdes at det finnes høye, moderne kunstmuseer, så gjelder det

bygg som er blitt tvunget i høyden sin i storbyer på grunn av totemangel. Tate Modern i London, som går over syv etasjer, har likevel

større bredde enn høyde.

Det lavtliggende Munch-museet vi har hatt i femti år er «riktig» plassert, på et område der det ikke rår totemangel. Tvert imot, arealet på Tøyen er det største åpne felt i indre Oslo, ved siden av parkområdet rundt Slottet.

Den tidligere Munch-direktør Alf Bøe (1927–2010) lanserte for over tyve år siden en storslått plan om en kulturpark og vrimleområde på Tøyen, med Botanisk hage, de naturhistoriske museer, nyanlagte veksthus, utendørs skulpturpark, Tøyenbadet – med Munch-museet som den store publikumsmagnet. I tillegg til berikelse for bydelen og byens beboere ville dette bli en turistattrak-

sjon av rang, enkelt tilgjengelig med en T-bane-reise fem minutter fra Oslo City.

Da Lambda-planene ble nedstemt i Oslo bystyre i fjor, lå Tøyen-løsningen åpent i dagen. De utredninger som siden er gjort for ulike museums plasseringer var kortsiktige, ved at de ikke beregnet inn alle fordelene ved en slik lokalisering. Dette ble påpekt av Peter Butenschøn i Morgenbladet 12. oktober. Utrederne forsvarte seg uken etter, med at dette lå utenfor deres mandat.

Når de fremlagte beregninger hevder at Lambda ikke blir mer kostbart for byen enn andre løsninger, er dette et falsum, med alle de varige fordeler i Tøyen-løsning ville innebære for Oslo by.

På et debattmøte om Munch-planene i Oslo Bymuseum for noen uker siden sa kulturbyråd Hallstein Bjercke at nå har vi alle informasjonen, nå skal vi ta en riktig avgjørelse. Ordfører Fabian Stangs ord om Munch-konflikten ble sitert: «Her må noen gi seg.» Men folk i salen forlot møtet like uvisse som da de kom.

Det nylig avholdte fakkeltog i hovedstaden til fordel for Lambda, med sterke pengefolk som Petter Stordalen, Christian Ringnes og Christen Sveaas i ryggen, indikerer at nå skal Lambda vinnes, om ikke ved folkestyre, så ved pengemakt. At man har fått renommerte kulturfolk som Kjetil Trædal Thorsen (Snøhetta) og Karin Hellandsjø (Høvikodden) med

«Selvportrett ved vinduet», ca. 1940, fra boka «Edvard Munch. Nærbilder av et Geni»

på laget, viser at panikkryktet er begynte å spre seg: Får man ikke Lambda, får man ingenting!

La oss minne om fakta-boken «Munch på Tøyen!» (PAX, 2011) og oppropet før jul i fjor underskrevet 30 tunge kulturnavn, Oslo Byes Vel, ingen pengesignaturer. Der heter det blant annet:

«I 2005 vedtok bystyret

enstemmig å utrede nybygg for Munch på Tøyen, etter at andre lokaliseringer var vurdert og forlatt. Kommunen eier tomten, som i dag er regulert for museum og park. Et moderne, vakkert og miljøvennlig museumsbygg kunne ha stått ferdig på Tøyen i dag hvis byrådet hadde fulgt opp bystyrets vedtak.

Vedtaket ble ved en udemokratisk prosess overkjørt av kommersielle hensyn med Bjørvika som plassering. Byrådet ga utbyggingselskapet HAV Eiendom a/s mandat til å skrive ut arkitektkonkurranse, velge jury og selge Paulsenkaia tilbake til kommunen med god fortjeneste.

Bystyret har innsett at Lambda i Bjørvika er et feilgrep. I tolvte time drives det fra enkelte hold en kampanje, der tallmanipulasjoner, opportunistisk retorikk og urealistiske fremstillinger inngår i en argumentasjon for Lambda som den eneste løsning for et nytt Munch-museum.»

Venstres kulturbyråd

Bjercke bekrefter denne hastestrategien: «Viktigere med en løsning, enn at bygget blir pent», i Aftenposten 5. oktober. En slik estetikk – og moral – er en hån mot alt det kunstneren Edvard Munch stod for. Munchs gaveforplikter kommunen til å huse denne gaven – og på beste måte. Det får ta den tid det tar.

Nylig er Rolf Stenersens levende biografi «Edvard Munch. Nærbilde av et geni» kommet i en illustrert nyutgave i stort format, med informative paralleltekster av Hans-Martin Frydenberg Flaatten. Man blir igjen minnet om alle de forsedelser Edvard Munch måtte utstå av journalister og presse, mens han levde: «Er De fra Aftenposten! Se og kom Dem ut!» – og etter sin død: Kommunen rev hans store atelierbolig på Ekely i 1960, tre år før kunstnerens hundreårsjubileum.

Hva Alf Bøe som museumsdirektør fikk gjennomlide, er også verdt å nevne – hans siste artikkel stod på trykk i St. Hallvard 2/2010. Her forteller han om hvordan han klarte å skaffe en japansk donasjon på 57 millioner fra firma Idemitsu, til å bøte på den underbudsjettering kommunen hadde utsatt museet for gjennom årtier.

Og vi må atter peke på Rolf Stenersens store kunstgave 1936 til Oslo by, som ennå ikke har fått noen tilfredsstillende plassering. Kommunens ledige kontorlokaler på Kunststerrassen, lavt til tak – der Stenersenmuseet siden 1994 er blitt anbrakt – var aldri tenkt som utstillingslokale.

Den prosjekterte innlemmelse av Stenersen-samlingen i det nye Munch-bygget ble heftig protestert mot av 52 Oslo-forfattere for et par år siden (Dagbladet 17. juni 2010) – yrkeskolleger og bysbarn av den store mesen. Dette aktualiseres ved at et nybygd museum på Tøyen åpner for at dagens Munch-museum kunne etableres som et permanent Stenersenmuseum. Derved ville Tøyenfeltet berikes med ytterligere en attraksjon – og kommunens uoppgjorte konflikt med Rolf Stenersen gjennom trekvart århundre endelig bli brakt til opphør.

Det oppstår en bonus til: Dersom man frigjør Paulsenkaia, kunne Oslo by få en femti år gammel drøm i oppfyllelse – det å anlegge et akvarium ved sjøkanten. Da bystyret stemte ned Lambda i fjor og bestilte en utredning om de videre prosesser, inngikk også å få en uttalelse om mulig akvariebygg. Men dette er ikke kommet fram i de uttalelser som foreligger.

Mange brikker faller på plass med nytt museumsbygg på Tøyen: Alf Bøes kongetanke krones. Stenersens gave hedres. Lambdas hån mot Edvard Munch unngås. Ved sjøkanten bygges akvarium, ikke høyhus.

Jan Erik Vold